

Грудень 2024

Звіт про ситуацію в Україні

ХІД БОЙОВИХ ДІЙ

- Триває поступове просування російської армії на деяких напрямках, перш за все в Донецькій області. Зокрема, впродовж грудня підрозділи ЗС РФ зробили кроки до оточення Покровська, намагаючись задіяти перевірену на менших містах тактику перерізання комунікацій та створення котлів і напівоточень замість лобових штурмів і боїв у міській забудові. Деякі експерти вважають, що активізація російських військ у грудні на Донецькому та Херсонському напрямках пов'язана зі спробою перехопити ініціативу та не дати українській стороні перейти в контрнаступ. **Загальні втрати російських військ, за даними української сторони, на кінець грудня складають вже близько 791 тисячі військовослужбовців, зокрема, понад 420 тисяч лише впродовж 2024-го року. У грудні з'явилися перші підтверджені втрати північнокорейського угруповання в складі ЗС РФ.**
- Українська армія продовжує контролювати ряд населених пунктів у Курській області РФ. Про важливість курської операції висловився Президент В.Зеленський: «Курськ – дуже сильний козир в усіх перемовинах, особливо з країнами, які нам дуже важливі, – з країнами Глобального Півдня. Я ніколи не думав, що це на них буде мати такий великий вплив. Тобто вони були настільки під впливом того, що непереможна Росія, російська армія. І тут ви на території Російської Федерації даєте відсіч і тримаєте більше чотирьох місяців цю ситуацію. Вони збільшують там контингент – і нічого зробити не можуть. Мало того, вони всім сказали: "Повірте, за місяць ми захопимо Суми". А тут усі вони бачать, що вони неспроможні». Тривають обстріли військових складів, аеродромів, нафтоховищ в РФ та на окупованих територіях України, зокрема, з використанням західного озброєння.
- Збройні сили РФ продовжують завдавати удари по українських населених пунктах та енергетичній інфраструктурі, з використанням крилатих ракет і дронів-камікадзе. Під ударами в листопаді перебували Київ, Дніпро, Запоріжжя, Тернопіль, Суми, Харків, Миколаїв, Херсон, Одеса, Кременчук, Шостка, Кривий Ріг, Марганець, Куп'янськ, Очаків, інші населені пункти. Під частими обстрілами залишаються міста Донецької області, зокрема, Покровськ, до якого впритул наблизилася лінія фронту, Слов'янськ, Костянтинівка та інші. **Однією з ключових цілей російських атак залишається енергетична інфраструктура України. Так, лише під час атаки 13 грудня було використано понад 90 ракет і близько 200 ударних дронів, перш за все, проти об'єктів енергетичної інфраструктури, внаслідок чого майже половина українців кілька годин залишалася без електроенергії.**
- За даними Повітряних сил ЗСУ, в 2024 році силами протиповітряної оборони було знищено понад 1300 ракет різних типів, 11200 ударних безпілотників, 3200 розвідувальних БПЛА оперативно-тактичного рівня.
- В грудні стали відомі нові випадки страт військовополонених українців російськими військовими. Подібні випадки свідчать про те, що російська армія продовжує системно зневажати міжнародне гуманітарне право й не дотримується його норм. Крім того, тривають суди над полоненими українськими військовими, зокрема, стало відомо, що в Донецьку так званий «суд ДНР» виніс вирок дев'ятьом військовослужбовцям миколаївської 36-ї окремої бригади морської піхоти (від 24 років до пожиттєвого ув'язнення).
- 30 грудня до України вдалося повернути 189 військовополонених, зокрема, захисників «Азовсталі» та Чорнобильської АЕС. Обмін відбувся завдяки посередницьким зусиллям ОАЕ. Це був 11-й та останній у 2024-му році обмін полоненими.

ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР

- **За офіційною інформацією ювенальних прокурорів** понад 2330 дітей [постраждали](#) в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ. Станом на грудень, 596 дітей загинули та понад 1734 отримали поранення різного ступеня тяжкості. Зареєстровано 151901 воєнних злочинів та злочинів агресії, а також 20130 злочинів проти національної безпеки. У російському полоні [перебувають](#) понад 16 тисяч цивільних громадян України, з яких вдалося звільнити 168. За 2024 рік Україна [повернула](#) додому 449 дітей, яких країна-агресор Росія незаконно депортувала, вивезла або утримувала на тимчасово окупованих територіях.
- **Російська агресія продовжує завдавати масштабної шкоди довкіллю.** У результаті аварії двох російських танкерів «Волгонефть 212» і «Волгонефть 239» у Керченській протоці [стався](#) масштабний розлив мазуту, який досяг берегів Чорного моря. Забруднення охопило щонайменше 60 км узбережжя від Кримського мосту до Анапи, спричинивши [загибель](#) птахів та інші екологічні наслідки. В тимчасово окупованому Севастополі [оголосили](#) режим надзвичайної ситуації регіонального значення через аварію. [Вилилося](#) понад 3000 тонн мазуту, локалізувати розлив через погодні умови надзвичайно складно. З початку повномасштабного російського вторгнення довкіллю Запорізької області [завдано збитків](#) на суму понад 18,6 млрд грн, на території [Чернігівської області](#) – на суму 26 мільярдів 28 мільйонів 268 тисяч гривень.
- **Зростання військової активності Росії на Запорізькій атомній електростанції.** Росія [посилює](#) військову активність на Запорізькій АЕС, розміщуючи реактивні системи залпового вогню «Ураган» і «Смерч». ЗАЕС використовується як військовий об'єкт, порушуючи стандарти ядерної безпеки та загрожуючи життю українців.
- **Російська агресія завдає невідправних втрат культурній, історичній, освітній та інфраструктурній спадщині України.** Загальна чисельність пошкоджених пам'яток культурної спадщини в Україні станом на кінець грудня 2024 року – 1255 об'єктів. У грудні [були пошкоджені](#) 33 пам'ятки культурної спадщини в Запорізькій, Кіровоградській, Сумській, Миколаївській, Харківській областях та в Києві. Вранці 20 грудня внаслідок російської ракетної атаки в Києві було [пошкоджено](#) пам'ятку національного значення – Миколаївський костел. [Зазнали пошкоджень](#) чи руйнувань 2 130 об'єктів культурної інфраструктури, 374 із них знищені (17,6%). Війна РФ [забрала](#) життя 144 українських митців та 94 медійників. Унаслідок російських обстрілів цивільної інфраструктури в Україні [пошкоджено](#) 1222 дитячих садочки, 121 – повністю зруйнований. Станом на середину грудня 2024 року РФ [пошкодила](#) 1938 та зруйнувала вщент ще 297 об'єктів медзакладів.
- **Росія використовує цивільне населення окупованих територій для зміцнення своєї армії, порушуючи норми міжнародного права.** Школярам у тимчасово захопленій росіянами частині Луганської області під час профорієнтації [пропонують](#) контракт в армії РФ. На ТОТ України загарбники задля поповнення збройних сил РФ [вербують](#) підозрюваних у кримінальних правопорушеннях, обіцяючи припинення справи в обмін на підписання контракту з військом. [Створюють](#) інженерні класи, де підлітків навчають збирати дрони для армії РФ.
- **Окупаційна політика Росії призводить до системного порушення прав людини та погіршення умов життя на тимчасово захоплених територіях України.** Жителів Луганської області [шантажують](#) позбавленням пенсій у разі відмови отримати російський паспорт. Росія [перешкоджає](#) доступу до інтернету на Луганщині, відключаючи громадські мережі. Три автівки з мобільними бригадами [намагаються охопити](#) виїзним оформленням паспортів російського зразка десятки сіл і селищ окупованої Луганщини. Лікарні на окупованій

Херсонщині [укомплектовані](#) лише на 33%, та залучені лікарі з РФ демонструють низький рівень кваліфікації. У Мелітополі [конфіскують](#) житло за вигадані борги за комунальні послуги. На Херсонщині росіяни [шукають](#) «безгосподарчі земельні ділянки», щоб виставити їх на продаж.

- **Росія поширює пропаганду та знищує українську ідентичність на ТОТ.** На місцях вилучених українських книжок у шкільні бібліотеки [завозять](#) пропагандистські матеріали та російську літературу. [Проведено](#) «навчальні тренінги» для колаборантів у Мелітополі для координації їхніх дій.

ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР

- За даними Міністерства економіки, **валовий внутрішній продукт (ВВП)** України за січень-листопад 2024 року **збільшився на 4%**. Такий приріст став можливим завдяки нарощуванню державних військових витрат і низькій базі порівняння з попередніми роками. Проте суттєве скорочення промислового виробництва на 13,8% у першому півріччі свідчить про те, що [реальне зростання економіки поки що відсутнє](#).
- **Експорт зріс до \$34,6 млрд за січень-жовтень, порівняно з \$29,827 млрд за аналогічний період 2023 року.** Водночас, за даними МВФ, [структурний дефіцит платіжного балансу](#) за 2024 рік розширився на 8,4 млрд дол. до 37 млрд дол. на рік з урахуванням компенсаційного ефекту від реструктуризації боргу. Висока імпортозалежність економіки та високий попит на готівкову іноземну валюту – ключові фактори валютного дефіциту. [На ЄС припадає 59%](#) нашого цьогорічного експорту України в цілому.
- **Рівень кредитування економіки** постійно [зменшується](#), незважаючи на масштабні державні програми підтримки та зростання рівня вільних ліквідних коштів банків (перевищують 700 млрд грн). Крім того, у позабанківському обігу є близько 135 млрд дол. готівкової іноземної валюти. (За час війни інвестиції банків у боргові облігації інших країн збільшилися на 3,2 млрд дол., тоді як працюючі кредити банків скоротилися на 40 млрд грн).
- За різними оцінками, закладені в бюджеті кошти забезпечують контрахтування від **третьої до половини продукції, яку можуть виробляти вітчизняні підприємства ОПК**. Обсяги фінансування відповідних бюджетних програм становили 675 млрд грн у січні-жовтні 2024 року проти 656 млрд грн у січні-жовтні 2023 року.
- По оцінці голови НБУ, міжнародні резерви достатні для підтримки стійкості валютного ринку. За прогнозами експертів, наприкінці 2025 року резерви становитимуть близько 41 млрд дол. В той же час, загалом з початку року регулятор продав \$31,5 млрд, а купив лише \$125 млн. Українці за рік придбали на \$12,2 млрд валюти більше, ніж продали.
- Офіційний курс долара у парі з гривнею за весь 2024 рік зріс із 38 грн до 41,65 грн. Відтак, ряд експертів ставлять [під сумнів](#) ефективність діючої політики по забезпеченню макроекономічної стабільності.
- Фактор низької енергоозброєності ВВП України залишатиметься ключовим [стримуючим фактором нової індустріалізації](#). Ситуація досить атипова, бо споживання електроенергії скоротилося на 6%, а валовий продукт зріс на 5%.
- Зарплата зросла, але [купівельна спроможність громадян не підвищилась](#). У 2024 працедавці вимушені збільшити оклади, аби залучити кваліфікованих фахівців. Але, на жаль, більшість українців цього зростання не відчувають, адже згадана вище інфляція "з'їдає" майже увесь приріст.

- На ринку праці дві діаметрально протилежні тенденції. З одного боку, в Україні спостерігається значний показник безробітних — майже 15% економічно активного населення, за методологію МОП (до війни було 9%, у перший рік війни 20–25%). З іншого — на ринку спостерігається і суттєвий дефіцит висококваліфікованої робочої сили, причому ця тенденція характерна як для приватного сектору, так і для державного.
- **Громадяни України зберігають стійкість, але їх накопичення скорочувались у 2024 році. У 56% українців доходи зменшились протягом року.** 34,5% громадян взагалі не мають відкладених коштів, що на 4% більше, ніж торік. Серед тих, хто має накопичення, у більшості вони досить скромні — 27% зазначили, що їхніх заощаджень вистачить максимум на місяць, ще 25% — до пів року.
- У 2023-му році кількість людей, які мали доходи на рівні прожиткового мінімуму становила близько 9% від усього населення, що у сім разів більше, ніж показники 2021-го.
- У 2024 році на перший план вийшли енергетичні ризики, пов'язані із знищенням частини енергетичної інфраструктури внаслідок ракетних ударів РФ. **У 2025-го на перший план може вийти:**
 - 1) **Ризик продовження війни** — це руйнуватиме продуктивні сили економіки та підриватиме можливості для її відновлення, наслідком ескалації може бути додаткове скорочення виробничого потенціалу країни та втрати трудових ресурсів.
 - 2) **Криза ринку праці**, мобілізаційні заходи будуть продовжені, це буде відбуватись за рахунок вилучення економічно активного населення з економічної системи.
 - 3) **Ризик енергетичної кризи** залишатиметься на небезпечному для економіки рівні (без можливості швидкого подолання цих викликів, причому ці негативні тенденції можуть і посилитися). Три сценарії ризику блек-ауту: Блек-аут для Лівобережжя, Блек-аут для країни на 24 години, Блек-аут на 7 діб.
 - 4) **«Макрофін» України перебуває у точці початкової цінової дестабілізації**, що вже змусило НБУ перейти до підвищення облікової ставки з 13 до 13,5%, і цей процес може бути продовжено (аби зупинити цей небезпечний тренд).
 - 5) **Зберігається ризик певного гальмування обсягу зовнішньої фінансової допомоги (наразі ці виклики є мінімальними, але є ймовірність їхнього посилення з другого півріччя наступного року)** може завдати шкоду фінансовій стабільності та обороноздатності країни, вплинути на посилення використання внутрішніх джерел фінансування дефіциту бюджету, зокрема емісійних, що може посилити інфляційні та девальваційні процеси (на останні впливатиме, зокрема, і збільшення населенням купівлі іноземної валюти).
 - 6) **Ризик відновлення блокади вантажних перевезень** на західному кордоні та обмеження морських транспортних шляхів негативно впливатиме на зовнішньоторговельний баланс, що генеруватиме ризики для валютної стабільності.
- **Економічні прогнози та очікування.**
 - Макро-економічні очікування. Міжнародний валютний фонд очікує, що в 2025 році зростання ВВП України складе 2,5%. Фонд прогнозує інфляцію на рівні 7,5%, а курс долара — 45 грн/дол.
 - Драйвери зростання ВВП. Основними викликами для економіки країни залишаються великий дефіцит електроенергії та робочої сили. Серед ключових факторів, які наразі впливають на темпи зростання ВВП, експерти називають збільшення експортних спроможностей, споживчий попит та допомогу партнерів для фінансування можливостей бюджету і підтримки економіки.

- [Очікування бізнесу](#). Дещо більше половини компаній, зокрема 53% прогнозують позитивну динаміку розвитку свого бізнесу у 2025 році. Минулого року на зростання бізнесу сподівались 58% керівників. Третина опитаних директорів, 33%, розраховують у 2025 році втримати бізнес-показники на рівні попереднього року, а 14% прогнозують негативну динаміку (13% минулого року). Відносно до попередніх років інвестиційні наміри компаній стали більш стриманими. Кількість компаній, що планують впроваджувати нові масштабні інвестиційні проєкти у 2025 році впала до 16%. Нагадаємо, великі інвестпроєкти планували 26% компаній у 2024 році та 19% у 2023 році.
- Керівництво НБУ планує сфокусуватись у 2025 році на [розвитку галузевого кредитування](#). Зокрема, у 2025 році плануємо розпочати розробку стратегії з розвитку іпотеки.
- - НБУ оцінює [чистий відтік населення](#) 2024 року на рівні 500 тисяч осіб, а 2025-го – на рівні 200 тисяч. Чистий **притік населення** з-за кордону можливий **лише 2026 року** на рівні **не більш як 500 тисяч осіб**.

РОСІЙСЬКІ НАРАТИВИ, ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ВИМІР

- **Ескалація, безпекова складова.** На вищому політичному рівні використовуються ескалаційні наративи подальших воєнних загроз, зокрема й країнам заходу. Президент РФ Володимир Путін [викликав](#) Захід на дуель, якщо той сумнівається в «Орешнику», і запропонував обрати об'єкт для поразки у Києві, зосередити там сили ППО та спробувати перехопити удар. Відповідні слова не були жартом ([Песков](#)). Пізніше Путін [заявив](#), що за необхідності Росія знову застосує ракетну систему «Орешник», але «ми поки що не поспішаємо». Путін впроваджує наративи начебто контролю над ситуацією у війні, впевненість в наявних технологічних можливостях РФ в воєнній сфері. В офіційних пропагандистських каналах вказується, що начебто «удар "Орешником" дав [зрозуміти](#) геополітичним противникам Росії, що їхня стратегія необмеженої ескалації конфлікту з Москвою помилкова». Постійно наводяться [аргументи](#) про виправдання війни в Україні, підготовлену півтора мільйонну російську армію та ін., інтерпретуються відповідним чином цитати путіна, що війну потрібно було починати раніше.
- **Про переговори, «мир» виключно на російських умовах.** Президент РФ постійно заявляє, що Москва готова до переговорів про припинення війни в Україні. Він [пов'язує](#) можливість домовленостей про можливість миру через інавгурацію майбутньої адміністрації обраного президента США Дональда Трампа. Путін пообіцяв, що готовий піти на компроміс щодо України в будь-яких переговорах із Трампом про припинення війни і що він не має умов для початку переговорів з українською владою. Однак він відкидає будь-які суттєві територіальні поступки і наполягає на тому, що Україна має повністю відмовитися від своїх амбіцій щодо вступу до НАТО. При цьому він постійно повторює, що «Росія продовжить досягнення всіх цілей спеціальної військової операції у 2025 році і досягне успіху на лінії бойового дотику. Це взагалі [завдання номер](#) один. В офіційних джерелах позитивно [трактуються](#) ідеї Словенії, приміром, як майданчика для переговорів. В російських пропагандистських офіційних джерелах масово [поширюються](#) матеріали, які вказують, що США, країни Заходу вже вирішили проводити жорстку лінію проти вступу України до НАТО, адже це сприятиме

«ескалації» навіть «руйнації ЄС». З [посиланням](#) на західних експертів дискредитується ідея про європейських миротворців в Україні.

- **«Гарантії безпеки для РФ».** Виникають офіційні меседжі, щодо додаткових вимог РФ щодо миру, які полягають у повному контролі над Україною, що, приміром, після закінчення т.зв. «СВО» Росія має не лише комплексно врегулювати українське питання, а й міцно закріпити гарантії безпеки, зокрема, – «[на додаток](#) до заявлених цілей «СВО» буде необхідно наполягати на федералізації України, передачу Росії або коаліції незахідних країн за участю Росії контроль над повітряним простором України на строк у 20 років (життя одного покоління)». Йдеться про [підтримку](#) та гарантії т.зв. «[суверенітету](#)» РФ.
- **«Новий світовий порядок». Заперечення української ідентичності та державності. «Епоха Путіна».** Впроваджуються наративи всередині РФ про «епоху [путіна](#)» з 1999 року, зокрема, що путін зламав наслідки розпаду СРСР, зокрема й через «Крим та подальшу «СВО», тобто агресію в Україні, адже «[Росія не могла відмовитися від України](#)»... Це стало б катастрофою всієї російської історії – катастрофою навіть масштабнішою, ніж трагедія 1991-го». РФ впроваджує наративи дипломатичних успіхів, приміром, щодо Євразійського економічного співтовариства. Йдеться про начебто подальшу економічну, навіть політичну інтеграцію ([путін](#)).
- **Т.зв. «Інтеграція» українських тимчасово окупованих територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей.** Поширюються офіційні російські наративи про начебто повну інтеграцію українських окупованих регіонів в РФ. Оприлюднюються російськими окупаційними адміністраціями заяви, що, приміром, Херсонська область у 2024 році повністю [завершила](#) інтеграційні процеси у складі Росії. Проте, в ручному режимі в президентській адміністрації РФ ухвалюються рішення про життя в регіонах, зокрема стосовно [реєстрації](#) юридичних осіб. Проводяться демонстративні інтеграційні [заходи](#) – діти з окупованих територій на російських новорічних [святках](#) під егідою Путіна. (Д. [мєдведев](#)). При цьому на окупованих територіях тривають репресії стосовно цивільних українських громадян, приміром, у Запорізькій області російський суд [судитимуть](#) пенсіонера, який переклав ЗСУ понад 37 тисяч та ін.
- **Перемоги російської армії.** Поширюються офіційні [наративи](#) щодо «Перехоплення Росією стратегічної ініціативи під час т.зв. «СВО», зокрема окупації нових українських сіл та містечок. В пропагандистських джерелах ракетні удари по цивільній українській інфраструктурі називаються помстою за українські операції у РФ, що в енергетичній кризі винна не РФ, яка дронами та ракетами знищує українську енергетику, а [натомість](#) «українське політичне керівництво», Захід [начебто хоче воювати](#) з РФ «до останнього українця».
- **Скорочення підтримки України з боку Заходу. «Допомога не була безплатною».** В пропагандистських джерелах йдеться, що західні країни хочуть начебто «[нажитися](#)» на відбудові України, захопити її ресурси.